

Бронз

По коледната елха бяха останали само няколко станиолови лентички и тук-там някой забравен кламер. Празниците бяха отминали и колкото и да им беше жал на всички, дървото си отиваше с последния камион към компостните полета. Подготовката за пътешествието беше приключила в ранната вечер – стъклениите топки бяха упаковани в кутиите си, гирляндите бяха намотани на мотовилките си, а стъкленият връх беше сложен отново в кутията си с памук. Най-грижливо комай бяха упаковани щипките за свещи, защото политически коректните правила бяха забранили продажбата им във връзка с опасността от пожари. За щастие щипките бяха направени от стари ламаринени кутии и не се чупеха. Елхата още усещаше здравата им хватка и и беше мъчно, че си отива. Някои от оставащите се бяха събрали да я изпратят.

На масата стоеше старият бронзов хаван, на дъното на който бяха чупили орехите след като бяха ги извадили от станиолените им обвивки. Чукалото му се оплакваше от главоболие, но никой не го слушаше особено, то все така си дрънкаше. Недалеч стоеше старата бронзова мелничка със съгваемата ръчка, която обикновено се криеше вътре в горната и част, но сега беше излязла да изпроводи елхата. Бронзовата крушка на края на ръчката отразяваше веселите пламъци на камината обратно в бронзовата и решетка. Елхата си спомни как светлината на огъня беше танцувала по стъклениите украшения и зарони тихо зелени иглички.

- Не се убивай толкова, че Ванчето ще трябва да пусне онзи дзвер да изсмуче всичко от процепите между дъските, а от него ми бръмчат ушите после! – наставнически рече прадядото на Ванчето от портрета си в стара гипсова рамка, боядисана с бронзова боя.
- На вас ви е лесно, тук сте си за изобщо, а аз утре тръгвам на пътешествие. В магазина разказвах, че това е на края на града, представяте ли си колко е далеч! – прошумоля елхата.

Хаванът с чукалото, мелничката и портретът си представяха това много добре, затова внимаваха да не повредят самочувствието на дръвчето. То я имаше десетина годинки, я не. Единственото, което беше видяло, беше един разсадник и един фургон в двор, ограден с тел, който минаваше за магазин един месец в годината.

- Аз май съм минавала веднъж през Края на Града, но тогава бях толкова превъзбудена от новия живот, че не го разгледах особено! – придаде си важност елхата. – Толкова път, толкова път! Не че искам да ви обидя, но вие тук сте между кухнята и столовата, казват, че излизате на двора лятото, ама това е. Пък Портретът той изобщо никъде не ходи... Никакъв блясък няма в това!
- Вероятно вече няма, - засмя се мелничката. – Когато бях нова и лъскава, току-що ме беше направил един майстор в едно дюкянче в Истанбул. Почтен майстор беше, не ни шамповаше една след друга, ами внимаваше всяка мелничка да е различно украсена. Моите коланчета и герданчета ги нямаше на нито една от моите дружки. Едва когато се убедеше, че добре мелим, тогава майсторът слагаше най-главната шампа – неговия личен знак, да се знае кой я е направил тази мелничка, та ако не дай Боже се повредим, клиентът

да може да дойде да ни смени. Майсторът все се смееше, че гаранцията е доживотна, докато я има неговата марка, той отговаря за работата си.

- И как, наистина отговаряше ли? – заинтересува се елхата.
- Не съм се повреждала оттогава. Предполагам, че вече не отговаря, защото това беше преди 1898 година, а майсторите толкова не живеят, пък и кой чете сега арабица, виж ми надписът колко е стар. И аз съм стара, ама помня кое как се прави.
- Добра мелница си остава добра мелница, такова кафе за каймаклия никой не може да смели вече... – потвърди пращадото от портрета.
- А пък аз да чукам небет шекера! – звънна хаванът. – Че то какво табиятлия кафе е без небет шекер, но не може да се дава на гостите на буци! То си трябва майсторлък, не като онази мелница, дето я бяха донесли преди има няма трийсетина години от Немачко. Врътна два пъти кафето, то стана на парчета. Още два пъти го врътна – то стана на пясък. Врътна две лъжици небет шекер – на сол стана, тя загоря и дотам беше! Я работи година, я не, едnodневка такава! А то бяха едни хвалби, един връцкания – капачката ми прозрачна, ножът ми стоманен, моторът ми бърз. Бързо мели, ама и бързо гори, то всичката бърза работа като на бързата кучка – слепи ги ражда. Мен като ме отливаха, девет дена ме държаха да изстина преди да счупят формата! Затова с чукалото сме като камбанка, той майсторът дето ни прави и камбани лееше, ама така, между другото, щото те камбаните не са като хаваните, всеки има нужда от хаван у дома си, а камбаната е една на цялото село. Това ни е на нас разликата – камбаната се знае преди да се отлее за кого е, затова и надписът и се отлива с нея, а на хавана се изчуква после, като стане ясно в чии ръце отива. Така всеки уважаван хаван също си има име.
- А ти как се казваш тогава? – попита елхата, която не познаваше нито едно дърво с име.
- „От Христо на Недялка за споменъ”. Колчем ме вземат в ръце, все споменават и Недялка, и Христо, все едно че попът в черквата ги чете.
- Той така ги и четеше, първо него, щото първото, което счукахме в теб, бяха орехите, пудрата захар и дарчина за неговото жито за упокой, а после Недялка слагаше попът, тя го последва дядо си, макар да не и беше време, - От портрета пращадото на Ванчето се унесе в спомени. – Тогава живеехме на края на града, бежански квартал, не само нямаше вода в чешмата, ами и чешма нямаше, като прекараха първите тръби, па като турнаха един бронзов кран на двора, сигурно още е там. И други разни работи нямаше, ей на, аз ходих на фотограф в града чак. Лято, жегга, а аз в костюм, ризата ми с твърда яка, жена ми я колосала така, че муха да кацне на ръба, ще си падне срязана на две, а аз още и рамка нося, със стъклото барабар, дето е малко отрязано накриво. Как да е изтраях да ме снима фотографът, а той казва, хайде да отидем да се почерпим, щото земляци излязохме, а в туй време чиракът щял да боядиса рамката със златен варак, щяла да стане като в италиански дворец. Отидохме ние в кръчмата, докато поговорим за този, за онзи, за баба му и дядо ми, свако му и учинайка ми, и то времето мина. Връщаме се, що да видим – рамката боядисана, ама не със златен варак, ами с бронзова боя за печки! Чирачето малко, седи само, нас чака, и толкова щастлив мъникът, че нищо никъде не е капнал една капка накриво. Кой ти даде тоз варак, синко, пита фотографът, а то казва, ами калфите! Каза ми, че тази позлата изтриване няма, на огън издържала. Така се смяхме тогава,

фотографът искаше да накара калфите да изстържат всичко и да я варакосат наново рамката, но аз не я дадох, рекох му, че ще ми остане спомен, дето в огън не гори. Оттогава пазят в къщи заверата и не я боядисват, вече сто и нещо години минаха, а бронзът си стои.

Преди елхата да може да каже нещо, вратата се отвори. Ванчето влезе и се огледа, взе мелничката и се запъти обратно към кухнята:

- Ето, намерих я, сега ще ти ръсна черен пипер свежо смлян. И не бъркай в тенджерата на печката, не ти е готова още овчата глава, преди малко я погледнах! В капамата еленското вече увря, а тя не, абе като македонска глава, не увира!

От портрета пращадото на Ванчето се усмихна, но никой не забеляза това, защото той имаше добре подстригани черни мустаци и в тях една усмивка спокойно можеше да се спотаи, като комита в горите на онази далечна Македония, в която той беше роден, но никога не беше виждал, защото го бяха изнесли преди слънцето да светне по-силно от пожарищата на родния му град.